

שגורת הכתוב הוא שכל שאין בו טעם מותר, מפני שאינו דרך בישול. ע' בזה בשו"ת אור לציון יו"ד ג ד"ה ואפ"ל עוד. וע"ע קובץ ענינים חולין קח.

ולא יעשה בו מרדעת לחמור – על שיטות הראשונים בהצעת כלאים ובבגדים קשים – ע' במובא ביוסף דעת תמיד כז.

לעובד כוכבים מאי טעמא לא – דלמא אתי לזבוניה לישראל – ואף על פי שאמרו (לעיל טו) שאין איסור 'לפני עור לא תתן מכשול' כשאפשר לתלות בהתר – היינו דוקא במקום שניתן לתלות שבשעת המקח אפשר שהוא קונה לדבר התר בדוקא, כגון הלוקח פרה לצורך שחיטה ומקפיד עליה שלא לעבוד בה, אבל כאן שכעת אין לו קפידא למכור לנכרי דוקא ולא לישראל – אין תולים. (כן מבואר בר"ן שם אודות איסור מכירה לישראל החשוד למכור לגוי דבר האסור. וע' במובא שם תוספת באור. וע"ע בחדושי הגר"ר בענינים (ח"א ה) שתמה על מי שהשווה בין הגידונים. ובאר שאיסור זה הוא מן הדין ולא תקנה מיוחדת. ע"ש).

ולזבוניהו לעובדי-כוכבים שלא בפני ישראל – אבל בפני ישראל – חוששים שמא יקנה ממנו, שהרי רואה שישראל אפאה והוא מוכרה לנכרי. ויש ללמוד מכאן שיותר ליקח פת מן הנכרי שקנה פת מאופה ישראל (ר"ן; שו"ת הרשב"א ח"א רכת. ואפילו היתה הפת מתחילתה של עכו"ם – אם ישראל הדליק האש או שחיתה בגחלים, או אפילו השליך קיסם וכדו' – מותר. וכמו שכתבו הפוסקים יו"ד קיב, ט. והתור"ד (במהדו"ק) כתב כאן שיטה אחרת).

דף 10

בתר טעמא אזלינן... בתר שמא אזלינן – מחלוקתם בהגדרת 'מינו' של דבר, האם נקבע על פי טעמו או על פי שמו. ומשמע בפוסקים הראשונים שהרחיבו נידון זה לנושאים שונים, כגון לענין ברכת 'שהחינו' על מין חדש – האם יש לילך אחר הטעם או אחר השם (ע' תרומת הדשן לג; שו"ת מהרי"ל קכו; קפג). וע' בחדושי מהרי"ט אלגאוי (הל' חלה אות יח) לענין צירוף מינים שונים לחלה. בבאור טעמו של רבא, ע"ע: אגרות משה יו"ד ח"ג יג, ב.

בנותן טעם – ענין נתינת טעם האוסרת בתערובות – נחלקו בו הראשונים להלכה (ע' להלן סו. יו"ד ר"ס צח) האם דין תורה הוא, שהטעם – כעיקר [ולמדים זאת ממשרת ענבים שנאמר באיסורי הנזיר. או ממה שהצריכה תורה להגעיל כלי עכו"ם במלחמת מדין. ע' פסחים מד: וחולין צח], או שמא מן התורה האיסור בטל [אם אין ממשות של איסור בשיעור כזית בכדי אכילת פרס, כי אז נמצא שהאוכל את התערובת במשך זמן אכילה רגילה, אכל כזית מן האיסור. להלן סו], וחכמים הם שהחשיבו את הטעם כעיקר שאינו בטל.

ויש המחלקים בין תערובת ממשות, כגון חומץ שנשפך על גריסים, שאסור מן התורה בנותן טעם. ובין טעם ללא עיקר, כגון פליטה ממאכל שבושל או פליטת הבלוע בכלים (ע' רשב"א חולין צח; תורת הבית בדק הבית ומשמרת הבית ד, א – מחלוקת הרשב"א והרא"ה. ונחלקו המפרשים בשיטת רש"י. וע' בדבריו להלן סו רע"ב). א. ע' בשו"ת עונג יום טוב (פ) שבספק אם יש ששים אם לאו, מצד הדין יש להקל בתערובת טעם ללא ממשות, משום ספק

ספיקא, שיש לצרף את השיטות שבאופן זה טעם כעיקר מדרבנן, אלא שלמעשה מחמירים בדבר כמו שכתב בפרי מגדים. ולכאורה מסתימת דברי השו"ע (צח, ב) משמע שנקט טעם כעיקר דאורייתא בודאי, וכ"מ בשאר פוסקים, ולא חילקו בין טעם לממשות.

עוד בפירוט שיטות הראשונים – ע' בשאלות ותשובות לסיכום להלן ס"ח. ובפסחים מד. וע"ע: מנחת כהן ופרי מגדים יו"ד צח; ובפתיחת הפמ"ג להל' פסח; שו"ת אחיעזר ח"ב י; חו"א יו"ד כד; קובץ שעורים פסחים אות קנן.

ב. אף לפי הדעות שטעם כעיקר מדרבנן, אפשר שזהו רק כשיש רוב של התר, ויש שם תורת ביטול ברוב, אבל כשהאיסור מרובה – לכו"ע הטעם אסור מהתורה. כן צידד בשו"ת אגרות משה (יו"ד מג, ב) בדעת הרמב"ם והריטב"א. ובשו"ת אבני נזר (יו"ד פד) כתב עפ"ד הראשונים, שלמאן דאמר טעם כעיקר מדרבנן, אף ללא ביטול מותר מן התורה, רק אם לא נתערב כלל, הטעם אסור מהתורה כעיקר.

[וע"י ט"ז קב, י) שפשוט לו שבמין במינו כשאין ממשות אלא פליטה, אין צריך לדין 'ביטול', מפני שאין דין 'נותן טעם' אלא כשהוא מורגש (וע"ש בפמ"ג). ולכאורה יש לומר שהוא הדין לסוברים טכ"ע אינו מדאורייתא, אין פליטה אוסרת כלל, אף ללא דין ביטול ברוב. וי"ל].

עוד דנו רבותינו האחרונים ביסוד דין 'טעם כעיקר'; האם ענינו שייך להלכות ביטול, שדבר שטעמו מורגש אינו בטל, כאילו הוא ניכר לעין. או אפשר שהוא דין בפני עצמו [גם אם חל דין 'ביטול' כאן] שדין הטעם לאסור כמו עיקר האיסור. ואפשר ששני הדינים קיימים; מאחר ונתחדש שטעם האיסור נידון כאיסור, שוב אין האיסור בטל. ע' בחדושי הגר"ח הלוי – מאכלות אסורות ט, טו, א; מעשה הקרבנות י, ב; תרומות י, ט. וע"ע במצוין ביוסף דעת פסחים מד: ולהלן עג:

ז'מין במינו במשהו – להלן (עג): נחלקו אמוראים בדבר (וכן נחלקו התנאים – ע' מנחות כב, ועוד). ולדברי רבי יוחנן וריש לקיש, תערובת מין במינו אינה נאסרת אלא בכדי נתינת טעם [מלבד דברים מסוימים, כמו טבל ויין נסך וחמץ בפסח]. ומדין תורה בטל האיסור ברוב התר, שהרי אין האיסור ניכר והתורה אמרה **אחרי רבים להטות** (ערש"י ביצה ג: זבחים עב. חולין צח: גדה מזרע"א; תוס' להלן סח. ד"ה ואידך; לבוש ט"ז וש"ך ר"ס צח). ואולם חכמים גזרו 'מין במינו' אטו 'מין בשאינו מינו' לשער תמיד ב'נותן טעם' [ובמין במינו שאין הטעם ניכר – משערים בששים].

ונחלקו הראשונים להלכה (ערש"י כאן ובחולין קט. ובראשונים להלן), ואנו נוקטים על פי דעת רוב הראשונים, שכל האיסורים [חוץ מטבל, ע"ז וכו'] בטלים מן התורה ברוב, ומדרבנן אסור בנותן טעם (עפ"י יו"ד קיא, ד; ט"ז צח סק"ג וש"ך שם סק"ו).

ולפי דעת הסוברים טעם כעיקר מדאורייתא, נמצא שתערובת מין בשאינו מינו חמורה מתערובת מין במינו, שהראשונה אוסרת בנותן טעם מן התורה, ואילו האחרונה בטלה מן התורה 'חד בתרי'. ואולם יש לעיין לדעת רבא שהקובע לענין הגדרת 'מין במינו' / בשאינו מינו' הוא שמו של הדבר ולא טעמו, כשנתערב דבר איסור בהתר באופן שהם שוים בשמם ושונים בטעמם, הלא כיון שטעם האיסור מורגש וטעם כעיקר מדאורייתא (וכן אנו נוקטים לעיקר. יו"ד ר"ס צח), אם כן יש להחשיב תערובת זו כדין תערובת מין בשאינו מינו שאוסרת מן התורה בנותן טעם. ואכן כך נקט הש"ך (צח סק"ו) ועוד פוסקים. ולפי זה, מה שאנו נוקטים כרבא שדבר ששוה בשמו ושונה בטעמו – בתר שמא אוליגן, אינו בא לידי ביטוי אלא באיסורים מסוימים שאוסרים במינם במשהו, כמו טבל וע"ז וכו', אבל בשאר כל האיסורים, יש להחמיר ללכת אחר הטעם ולא אחר השם ולאסור התערובת מן התורה בכדי 'נותן טעם'. [ונפקותא בכל זה לספקות; כגון שנתערב מין במינו ולא ניתן כלל לשער כמה נתערב, אם נודע שהרוב הוא ההיתר – מותר, שהרי מדאורייתא בטל האיסור וספק אם יש שישים כנגדו אם לאו – ספק דרבנן הוא, ולקולא. ואולם אם טעם האיסור שונה, גם אם שמו שווה להתר – יש כאן חשש איסור תורה, שמא מורגש טעם האיסור – וטעם כעיקר].

ואולם מדברי הרמ"א (שם ב) משמע שאנו נוקטים כרבא בכל האיסורים, ולעולם יש לילך אחר השם ולא אחר הטעם.

(וע' חוות דעת שם שבאר באריכות את שיטת הרמ"א ונקטה לעיקר. וע"ע פליתי צב סק"; שו"ת אגרות משה יו"ד מג, ג. ואולם נראה ממסקנת הפוסקים האחרונים שהעיקר כשיטת הש"ך – ע' דרכי תשובה וכף החיים וערוה"ש שם; חו"א יו"ד כה, ד; מעדני השלחן צה, כ. ובאר החו"א (שם) שאינו ענין למה שמבואר בסמוך ששני מינים החלוקים בשמם ושניהם ממתקים – לרבא אינם מצטרפים לאסור. ששונה שם שאין טעם אחד לשניהם אלא שמשותפים למתק וכדומה, אבל כשיש טעם גמור של אחד המינים – אין מקום לבטל הטעם משום שהאיסור וההיתר שווים בשמם. וע"ע שבת הלוי ח"ב לו).

'אביי אמר במשהו, ריחיה חלא טעמא חמרא – חלא, והוה ליה מין במינו, וכל מין במינו במשהו' – אף על פי שאביי הולך בתר טעמא והרי טעם היין שונה משל החומץ – אך היות וריחו נשתנה לשל חומץ, אנו מחשיבים כאילו גם טעמו כמוהו. לא אמר אביי לעיל דבתר טעמא אזלינן אלא באופן שלא נשתנה כלל, לא בטעמו ולא בריחו (עפ"י הרשב"א. ובוה מתורצת שאלת הגרע"א).
אולי יש להוסיף שאביי הולך לשיטתו בסמוך ד'ריחא מלתא היא', הרי שמחשיב את הריח כטעימה ואכילה, ולכך שינוי בריח נידון כשינוי בטעם לשיטתו.

(ע"ב) 'בת תיהא... אביי אמר אסור – ריחא מילתא היא. רבא אמר: מותר – ריחא לאו מילתא היא...' – בארו הראשונים שאין הנידון כאן מצד איסור הנאה הקיים ביין נסך, והרי יש כאן הנאת ריח; מצד זה אין לאסור, אם משום שאין היין מיועד להרחה ואין דרך הנאתו באופן זה [ואמנם זילוף יין נסך אסור, שכך הדרך לעשות והנאה גמורה היא] (ע' רמב"ן ורשב"א), אם משום שהרחת בת תיהא אינה הנאה, אדרבה הריח חזק מדי וקשה (רמב"ן; מהר"ם [דלא כמהרש"א] בבאור דברי התוס'). גם יש מפרשים שאין המדובר כאן על הרחה באף, אלא ששואף ומרגיש בפיו את ריחו והבלו של היין (אך אין היין עצמו מגיע לפיו, שאם כן מדוע מותר בעובד-כוכבים ביין ישראל. ע' בראשונים. וע' לעיל במובא בדף נח מהנוב"ס). כן פרשו רבנו חננאל והערוך.

אלא ענין 'ריחא מילתא' הוא להחשיב את הריח כממשות כאילו טועם את הדבר בכך שהריח נכנס לגופו באופן מרוכז וחזק כגון זה. ומשום איסור אכילה נגעו כאן, ולא משום איסור הנאה. [והראיה, מכך שהוכיח רבא את שיטתו מתנור שהסיקו בכמון של תרומה – והלא התרומה אינה אסורה לזר בהנאה שאינה של כילוי].

יש לדייק מדברי הראשונים שלא התירו את הנאת הריח משום 'אינו מתכוין' (ע' פסחים כה:). – והלא כוונתו לבדוק טיב היין ואין דעתו ורצונו כלל בהנאת הריח. אך כתבו התוס' (שם) שלא התירו 'אינו מתכוין' אלא באופן שאינו 'פסיק רישא', והרי כאן הלא ודאי ירית. ונראה לכאורה שאפילו אם ננקוט בעלמא להתיר אף בפס"ד (כדברי הר"ן. וע' בשלטי הגבורים כאן), כאן שמטרתו לבדוק על פי הריח, אע"פ שאינו מתכוין להנאת עצמו, הרי מתכוין להרחה – לכך הוצרכו הראשונים לטעמים האחרים, שאין דרך הנאתו בכך, או שאינו נהנה כלל.

ואולם הר"ן (בפ"ז דחולין, דף לב. בדפי הרי"ף) כתב שלכך מותר להריח אעפ"י שנהנה, כיון שאינו מתכוין להנאה. הרי שדעתו שאעפ"י שמתכוין לפעולת ההרחה, כיון שאין כוונתו ליהנות ממנה, חשיב 'אינו מתכוין'.

דף סז

'נפל לתוך גריסין צוננין, והרתיחן – נעשה כמי שהשביח ולבסוף פגם' – פירוש, אל תאמר כיון

ד. בגד שאבד בו כלאים, הואיל והבגד אסור בלבישה (ואין שייך בזה תורת ביטול ברוב. עתוס') אסור למכרו לנכרי, שמא ימכרנו לישראל שלא ידע שאבד בו כלאים. וכן לא יעשנו מרדעת לחמור, שמא יקרע בגדו ויקח משם לתפור. (משא"כ בגד שניכר שהוא של כלאים – שני הדברים מותרים. תוס'). אבל עושה אותו תכריכים למת מצוה.

י"א שלפי הדעה שמצוות אינן בטלות לעתיד לבוא, אסור לקברו עמו אלא בשעת ההספד בלבד (עתוס').

דף סו

קטו. מה דיני תערובת האיסור באופנים דלהלן?

א. איסור שנתערב בהתר (תערובת 'לח בלח') מין במינו או בשאינו מינו.

ב. הגדרת 'מין במינו' ו'שאינו מינו' לענין תערובות, האם נקבעת לפי הטעם או לפי שם הדבר?

ג. תבלינים שונים של איסור שנפלו לקדירה – האם משערים כל תבלין בפני עצמו או כולם ביחד?

ד. חומץ אסור שנשפך לתוך יין התר.

ה. יין אסור (כגון ערלה) שנשפך לחומץ התר.

ו. מהי שאלת 'דיחא מלתא' ומה דינו?

א. איסור שנתערב בהתר, לח בלח (כלומר דבר שנתערב ונבלל היטב והוא נמצא בתערובת כולה), מין בשאינו מינו – איסורו ב'נותן טעם'. פירוש, כל שטעמו מורגש בתערובת [ואינו פוגם בטעמה] – אסור. ואם אין טעמו ידוע – משערים בששים (מלבד בדברים שטעמם חזק במיוחד כגון תבלין העשוי לטעם). תערובת מין במינו; נחלקו החכמים האם אסור במשהו או בששים (כדלהלן עג. וישנם איסורים מסוימים שהתירו בהם לאסור מין במינו במשהו. ויש במאה או במאתים).

ב. הדבר הקובע לענין הגדרת המינים בתערובת; לאביי – הטעם, ולרבא – השם. ובין לקולא בין לחומרא; כלומר, הן דבר ששמו שווה וטעמו שונה, כמו חומץ יין וחומץ שכר שנתערבו, או שאור של חטים ושל שעורים, הן דבר שטעמו שווה ושמו שונה, כגון יין חדש שנשפך על ענבים – לאביי הולכים אחר הטעם ולרבא אחר השם.

הלכה כרבא. ואולם לפי מה שאנו נוקטים להלכה שטעם של איסור אסור מדאורייתא, ולעומת זאת ב'מין במינו' אנו נוקטים שמן התורה בטל ברוב, הרי אם הטעם שונה אעפ"י שהשם שווה יש לאסור מדאורייתא בנותן טעם (ש"ך צח סק"ו ועוד. ודלא כהרמ"א).

ג. תבלינים שונים של איסור שנפלו לקדירה, בין שהם משם אחד בין משמות נפרדים (לפרש"י: שם התבלין, כגון פלפל לבן ופלפל שחור. ולפרוש התוס' והראב"ד: שם האיסור, כגון ערלה ותרומה), בין בטעם אחד בין בטעמים חלוקים, בין מין אחד בין מינים שונים (כגון פלפל וכמון. רש"י ותוס') – מצטרפים ומשתערים כולם כאחד. ואמר חזקיה: אין הדברים אמורים אלא בשכולם ממתיקים וכד', שהמיתוק משותף לכולם ומצרפם, אבל אם היו חלוקים לגמרי – אינם מצטרפים. ולדעת רבא, בשמות שונים אין מצטרפים אלא לדעת ר' מאיר שאמר כל איסורין שבתורה מצטרפים זה עם זה.

לפרש"י, רבא חולק על חזקיה ולדעתו אין הדבר תלוי בטעמים, אלא לר"מ מצטרפים אף ללא כל שיתוף בטעם, ולחכמים החולקים על ר"מ אין מצטרפים אלא כששם אחד להם [ואיסור אחד]. ולתוס', אף לרבא אין מצטרפים אלא כשמשותפים במיתוק וכד', אלא שסובר רבא שזהו רק לר"מ, אבל לדעת חכמים אין מצטרפים אף בכגון זה, משום שהם שמות נפרדים והולכים אחר השם.

לדברי רבי שמעון (במשנת ערלה ב"י), בין שלשה שמות והם מין אחד, בין שלשה מינים ושם אחד – אינם מצטרפים, אפילו כשכולם ממתקים.

א. לפרש"י מדובר כשאין בכל תבלין לבדו ליתן טעם אלא בצירוף כולם. ורשב"ם פירש (וער"ש ערלה שם) אף בתערובת יבש שאין בה נתינת טעם, מצטרפים לענין שיעור ביטול. ולפירושו, רק בתערובת זו חולק רבי שמעון, אבל בנתינת טעם מודה שמצטרפים.
ב. הרמב"ם (מאכ"א טז, יד-טו) נקט להלכה שאם היו שלשה שמות ממין אחד [כגון 'כרפס של נהרות וכרפס של אפר וכרפס של גנה] או שלשה מינים משם אחד [כגון שאור של חטים ושאור של שעורים, ושם 'שאור' לשניהם] – מצטרפים.

ד. חומץ של איסור שנפל לייין – אוסרו ב'נותן טעם'.

ה. יין אסור שנשפך לחומץ; אביי אמר שאוסר במשהו, כי בטרם נתערב נעשה ריחו חומץ, הלכך דינו כחומץ והרי זה 'מין במינו'. ורבא אמר: בנותן טעם, שאעפ"י שריחו חומץ, כל שטעמו יין דינו כיון. הלכה כרבא.

ו. נחלקו אביי ורבא אודות ישראל השואף ב'בת תיהא' (= פתח שעושים לחבית יין לצורך בדיקתו) של יין גויים, האם מותר הדבר או אסור משום שהריח החזק נחשב כדבר ממשי כאילו שותה מן היין. (אבל משום הנאה אין לאסור מפני שאין דרך הנאה בכך, או משום שאיפת הריח החזק מזיקו ואינו נהנה. מפרשים). ואפילו לאביי, תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת, אעפ"י שיש ריח מהכמון בפת – הפת מותרת, משום שהאיסור (=הכמון) כבר נשרף.
ומבואר בגמרא שישנן דרגות שונות בריח; יש ריח שכולם מודים לאסור, כגון המניח פת חמה על חבית פתוחה של יין, קליטת ריח היין חזקה, ואסור לאכלה לדברי הכל. מאידך פת צוננת וחבית סגורה – מותר לדברי הכל. פת חמה וחבית מגופה או פת צוננת וחבית פתוחה – מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה. ורבי יוסי מחלק בין פת חטים לפת שעורים, שזו האחרונה שואבת יותר. ומחלוקת אביי ורבא היא כיצד לדון 'בת תיהא'; האם דומה לאופן שנחלקו בו התנאים (רבא), או דומה לפת חמה וחבית פתוחה שאסור לכו"ע (אביי).

א. הלכה כרבא שריחא לאו מלתא, ואינו נידון כאכילה ממשית. אבל לכתחילה יש לאסור. (עפ"י ראשונים).

ולענין פת שהניחה על פי חבית, יש אומרים שלהלכה דריחא לאו מלתא ואין חילוק בין פת צוננת לחמה ובין חבית סתומה לפתוחה (ע' ר"ש ותו"ט מכשירין ג, ג; ר"י קורקוס – מובא בכס"מ תרומות טו, יג. וע"ע פרי חדש יו"ד קח).

ב. עוד נחלקו רב ולוי (בפסחים עו) גבי בשר שמן שצלאו עם בשר נבילה וכיו"ב; לדעת רש"י תלוי הדבר במחלוקת אביי ורבא, וכיון שהלכה כרבא, אף בזה הבשר מותר כדברי לוי, וכן

פסקו הרי"ף והרמב"ם, שהבשר מותר. ואולם לכתחילה אין לאפותם ביחד בתנור קטן או סגור. ואם אחד מהם מכוסה – מותר (וכ"ה בשו"ע יו"ד קח,א). ואם אפה פת בתנור עם בשר התר, יש אוסרים לאכלה עם חלב, שאף זה נחשב כ'לכתחילה' (עפ"י הרי"ף פ"ז דחולין ועוד; רמ"א קח,א). ויש מתירים (ערש"י פסחים עו ד"ה אסרה).

ולדעת התוס' אין שתי המחלוקות קשורות בהכרח, וי"ל שגם רבא מודה לאסור שם, שלא התיר אלא בכגון בת תיהא שהיין מזיקו, אבל שם הבשר מתפטם מחברו. וכן לאידך גיסא; אפשר ששם אף לאביי מותר מפני שאינו מריח את האיסור בעצמו אלא ריח האיסור נכנס בדבר אחר. ופסקו התוס' כרב לאסור (וכ"פ ר"ח ר"ת ורו"ה). ודוקא בתנורים קטנים או סגורים. ונוהגים להחמיר לכתחילה [כשהיו התבשילים מגולים] אפילו בתנור גדול. ובדיעבד להקל אפילו בקטן. ויש אומרים שאין להקל אפילו בדיעבד אלא אם היה התנור פתוח קצת. ובמקום הפסד אין להחמיר בדיעבד (עפ"י רמ"א קח,א).

יש אומרים שלא מצינו 'ריחא מלתא' באפיית פת התר עם פת איסור (עפ"י ראב"ה תקו, ומובא בשו"ת הרשב"א ח"א תתמט).

ג. היה התר או האיסור חריף – הריהו קולט היטב הריח, ודומה ל'פת חמה וחבית פתוחה' דריחא מלתא ואסור. ואם היה אחד מהם מכוסה, אפילו בבצק בעלמא – מותר (רמ"א שם). ונחלקו הדעות בתנור גדול ופתוח, האם גם בזה אוסרים (או"ה; ט"ז שם) אם לאו (מהרש"ל; ב"ה שם). ויש מתירים בכל אופן (פרי חדש שם. וכן מתיר בפלתי הפסד קצת).

ד. יש אומרים שבכל מקום שאומרים 'ריחא מלתא' לאסור בדיעבד, דוקא כשאין ששים בהתר כנגד האיסור, אבל כשיש ששים בכל מה שבתנור – מבטל האיסור. ולצורך הפסד יש לנהוג כן (רמ"א שם).

ה. באיסורים האוסרים במשהו, כגון חמץ בפסח – יש אומרים שבהם 'ריחא מלתא' ואסור אפילו בדיעבד כאשר התנור קטן וסתום, והאיסור וההתר מגולים בתנור. ויש חולקים (ערי"ף פ"ז דחולין; מלחמות ה' פסחים עו; שו"ת הרשב"א ח"א תתמט; שו"ת מהרי"ל קפו; שער המלך מאכלות אסורות יא,ג). ובמקום הפסד יש לסמוך על דברי מקלים (רמ"א שם. וע' באו"ח תמו,א).

ו. יש מצדדים לומר שגם לרב אין איסור תורה ב'ריחא' אלא מדרבנן (ע' שפת אמת פסחים עו; חלקת יואב יו"ד יד).

ז. תנורי אפיה המצויים בזמננו; כתב בספר שמירת שבת כהלכתה (ח"ב מב,כ-כב) שאין לצלות או לבשל בתנור סגור מאכלי בשר עם מאכלי חלב או עם מאכלים סתמיים ('פרודה') שברצונו לאכלם עם חלב. ולא רק בבת אחת אסור אלא גם בזה אחר זה. אבל אם יכסה אחד משני המינים במכסה או בנייר אלומניום – מותר בכל אופן.

ובדיעבד, אם צלה בו בשר בלא כיסוי, יש מקום להתיר לאפות בו דברי מאפה סתמיים שאינו יכול לכסותם, לאכלם עם חלב, ויאפה אותם דוקא לאחר 'מעט לעת'. אבל אין התר לאפות בו דברי מאפה חלביים כשהם גלויים.

דפים סז – סח

- קטז. א. מאכל של איסור שנתערב בהתר ונתן בו טעם לפגם, האם אסרו?
ב. איסור שנתערב בהתר, מין בשאינו מינו – האם יש חילוק אם נתערב בטעמו ובממשו או טעמו ללא ממשו?